

Václav Čtvrtek – Neuvěřitelná příhoda práčete Leška

3

Bydlím s tátou a maminkou v Praze u Letenské pláně. Dům je dost starý. Je na něm mezi okny napsáno L. P. 1906. Starší než dům je u nás jen pan Hvozda, co bydlí nad námi. Kdysi dávno učil dějepis. Má na dveřích mosaznou tabulku: AUGUSTIN HVOZDA, PROFESOR DĚJEPISU V. V.

Asi to znamená *všech věků*.

Když potkám pana Hvozdu na schodech, zastaví se a řekne: „Tak co, studente, jak vám jde dějepis?“ Za těch časů, kdy ještě učil, se asi klukům vyvalo.

Zastavím se taky a odpovím: „Prosím, jen na trojku.“

Pan Hvozda smutně pokývá hlavou. „A to nevíte, že historiija magistra víté?“

Zavrtím hlavou, že nevím. Pan Hvozda jde dál po schodech a šeptá: „Tabula ráza, tabula ráza.“ A někdy mě vezme za bradu a bručí si: „Integer víté, sceleryskve púrus.“ Je mu přes osmdesát let a říká slova, kterým dnes žádný kluk nerozumí.

4

(...) Ráno zapískal pod naším oknem Jindra. Než jsem měl čas vykouknout, zaslechl jsem, jak na něho Mírek volá shora z patra: „Už jdu.“

Hrál jsem si zrovna s husitským palcátem, co má náš táta na psacím stole jako těžítka. A jak jsem pospíchal, abych byl dole dřív, zapomněl jsem ho odložit.

Když seběhl Mírek ze schodů, stál jsem už vedle Jindry před domem s palcátem v ruce. Mírek se podíval na palcát, potom na mě a zavrtěl hlavou: „Ty jsi divný.“

Udělal se mi pod jazykem hořká slina. Chtěl jsem palcát honem někam schovat, ale Jindra mi ho vzal z ruky.

„Ukaž, je docela jako opravdovský.“

Přitom rychle zamrkal. Dělá to vždycky, když chce začít mluvit o dějepise. Vytrhl jsem mu radši palcát a křikl jsem: „Kluci, na pláň!“

Rozběhli jsme se přes silnici na Letenskou pláň. Zkoušel jsem palcát strčit za tričko nebo do nohavice u trenýrek. Nikam se nechtěl vejít.

Letenská pláň je rozlehlá. Běžel jsem po ní co nejdál, aby Jindra přišel na jiné myšlenky než dějepisné. Když už jsem nemohl popadnout dech, zastavil jsem se a Jindra řekl:

„Zrovna na tomhle místě tábořili Švábové, když císař Zikmund roku čtrnáct set dvacet obléhal Prahu.“

Radši jsem si na palcát rovnou sedl. Chtěl jsem na něm sedět tak dlouho, dokud Jindru nepřejdou myšlenky na dějepis. Vtom ale mi někdo za zády povídá: „Copak to schováváš?“

Byl to pan Hvozda. Zvedl palcát a otáčel ho v rukách. Rychle jsem řekl: „To je našeho táty.“

Pan Hvozda se na mě podíval přes brejle.

„To vím. Žižkův byl mnohem větší a měl jiný tvar.“ Poklepal si palcátem o dlaň a promluvil hlasem tak školním, až jsem na chvíli zapomněl, že jsou prázdniny: „Co víte, studente, o podobě Žižkovy ruční zbraně?“

Asi si myslel, že stojíme na stupínku v jeho staré škole.

Mlčel jsem a pan Hvozda se na mě přísně díval. Potom řekl: „Žižka vás porazil, studente. Na hlavu porazil palcátem, kterému říkáme dýkový.“ A pokýval hlavou: „Já býval přísný profesor.“

Když mě pan Hvozda zkoušel, Jindra silně mrkal. Znamenalo to, že na něho přišly silné dějepisné myšlenky. A málem vykřikl: „Prosím, ale Žižka nenosil pravý dýkový palcát!“ Pan Hvozda se k němu rychle otočil a Jindra dopověděl: „Žižka měl na konci palcátu jen ruku zaťatou v pěst, ale dýka v ní nebyla.“

Pan Hvozda rozevřel náruč, jako by chtěl Jindru obejmout. „Píšu vám výbornou, mladý příteli.“

Potom si spolu sedli a Jindra vykládal dějepis. Pan Hvozda poslouchal. Vypadal přitom, jako by mu hrála nejkrásnější hudba.

Chtěl jsem odejít ale nemohl jsem, protože pan Hvozda pořád ještě držel v ruce tátův palcát.

Zatím přišel za námi na Letenskou pláň taky Pavel. (...) Vtom se k nám rozběhl Jindra. „Kluci, půjdete taky?“

„A kam?“

„Na Vítkov!“

Zeptali jsem se ho, proč zrovna na Vítkov. „Protože čtrnáctého července je výročí bitvy, co tam svedl Jan Žižka s křížáky,“ vysvětlil nám Jindra. „Pan Hvozda slíbil, že nás povede a že nám tam všechno ukáže.“ (...)

5

Pan Hvozda přišel v devět hodin. Na krku měl pověšený dalekohled. Potřásl nám rukama a řekl: „Tak tedy vzhůru na historickou exkurzi.“

Nasedli jsem do sedmičky a jeli. Tramvaj byla plná lidí a všichni se na nás dívali. Pan Hvozda nedal ani chvíli pokoj. Pořád se otáčel na všechny strany a ukazoval prstem z okna.

„Silnice, po které jedeme, to byl dřív jen svah porostlý stromy,“ volal na nás, když tramvaj sjížděla z kopce pod Chotkovými sady. Jindra si to honem zapsal do notýsku.

Za chvíli tramvaj zastavila a řidič ohlásil: „Klárov.“

„Dříve se tu ovšem říkalo Na Pískách,“ poučil ho pan Hvozda.

U Mánesova mostu nám ukazoval místo, odkud na lodích vyplouvali Zikmundovi křížáci, aby se utkali s lodicemi táborů.

Sedmička jede kolem mnoha pamětihodností. Pan Hvozda měl z každé takovou radost, jako by ji viděl poprvé.

Jeli jsme, pan Hvozda vykládal, Jindra si to všechno zapisoval, Mirek poslouchal a poslouchali taky všichni, kdo s námi jeli ve voze. Já jsem se radši díval, jak řidič mačká knoflíky. Když já jsem měl dějepis tak strašně nerad! Na Žižkově jsme vystoupili z tramvaje a začali jsme stoupat na vrch Vítkov. Šel jsem schválně poslední, daleko za ostatními. Díval jsem se do země. (...)

Pan Hvozda nás odvedl na lavičku pod stromem a řekl: „Nejdřív trochu historie.“

6

Jen jsem si vzdychl a zeptal jsem se tiše Pavla: „Co teď?“ (...)

Jindra nás okřikl: „Buďte zticha, jste na památném místě.“

Podíval jsem se na pana Hvozdu, jestli za to Jindru pochválí, ale pan Hvozda už byl v patnáctém století. Oči za brýlemi mu svítily. A hlas měl silný, jako by najednou omládl o mnoho let, když nám vykládal:

„V tu památnou červencovou neděli roku čtrnáctistého dvacátého se císař Zikmund rozhodl, že smete houfek tábořských bratří, kteří se opevnili na temenu Vítkovy hory. Tábořských bojovníků bylo málo. Stály tu jen dva dřevěné sruby a opodál opevněná viničná věž. Nad nimi vlají praporce s rudým a černým kalichem. Je časně ráno a okolo srubů i příkopu, který je chrání z východní strany, se rojí bratří a sestry. Přinášejí trámce a velké kameny, aby ještě v poslední chvíli před bitvou vylepšili opevnění. Mezi nimi přecházejí jejich kazatelé a slovem je posilují k boji.“

Jindra hlasitě polkl. Už byl taky v patnáctém století.

Já jsem ale kolem sebe pořád viděl jen park, kde u cest stály elektrické lampy. A tamhle letí letadlo. Pošeptal jsem Pavlovi: „Podívej, dvašedesátka iljušin.“

Pavel zabručel: „Dej mi pokoj, teď přijde bitva.“

Pan Hvozda vstal z lavičky a udělal přísný obličej. Myslel jsem, že se zlobí na mě, ale on se zatím zlobil na křížáky.

„Na sto tisíc bylo té chásky sehnané ze všech koutů Evropy. Uhři, Němci od Rýna, Švábové, Švýcaři a Holanďané, Angličani, Aragonci, Francouzi, Slezané i zrádci z Čech, katoličtí páni. Z devětatřiceti zemí se sem seběhli. Poroučel jim uherský Zikmund, zlý nepřítel kalicha. Jeho vojska ležela na Hradě pražském i na Vyšehradě a na mnoha návrších kolem města. Chystali se vypálit a rozbořit Prahu.“

Když to říkal, vyndal pan Hvozda z koženého pouzdra dalekohled a podal ho Jindrovi: „Podívej se nejdřív tamhle, na letenskou stráň.“

Jindra se díval a pan Hvozda mu hlasitě šeptal do ucha: „Vidíš ty stany a kolem nich praporce a korouhvičky? Kouří se tam z mnoha ohňů a projíždějí se tam ozbrojenci na koních.“

A jak se Jindra díval dalekohledem, najednou mu začaly červenat uši. Slyšel jsem, jak šeptá: „Teď tam přijeli nějací jezdci na malých kobylkách.“

„To jsou Uhři z ležení za potokem Brusnicí,“ řekl pan Hvozda. „A vidíš tamhle dole u řeky, tam u toho brodu?“

„To jsou Míšňané,“ přikyvoval Jindra. „Hledají nízký břeh, aby dobře mohli do vody, až jim trubači zatroubí k útoku přes řeku.“

Opravdu už jsem nevěděl, jestli to tam Jindra všechno vidí, anebo jestli si s panem Hvozdou hrajou takovou dějepisnou hru. Neudržel jsem se. Vzal jsem Jindrovi dalekohled z ruky.

Pan Hvozda se ke mně sklonil. Cítil jsem, jak mě jeho dech šimrá na uchu. „Vidíš, Míšňané už se hrnou přes Vltavu. Už se dokonce projíždějí po Špitálském poli a hrozí zbraněmi Pražanům, kteří ustoupili za hradby a přirazili za sebou bránu. Vidíš je?“

Točil jsem kolečkem u dalekohledu, až se v něm udělala mlha.

„Já pořád vidím jen Karlín. A tamhle jede osmička a za ní pětka.“

Vrátil jsem dalekohled panu Hvozdovi a šel jsem pryč. Ze všeho na světě nejhoupější je dějepis. Měl jsem špatnou náladu a rozhodl jsem se, že půjdu sám domů.

Šel jsem kousek z kopce dolů a potom jsem zatočil na nějakou cestičku. Byla to cestička, kam asi celý čas nikdo nepříjde. Nebylo u ní ani zábradlí. Kolem rostl černý bez a ještě nějaké keře. Zdálo se mi, že jsem zabloudil.

A vtom zaslechnu, jak se ze stráně nade mnou kutálí kámen. Podíval jsem se nahoru. Na skalce nad cestičkou stál nějaký kluk. Ale asi to nebyl kluk, protože měl sukni.

Náhle se tajemná postava na skalce shýbla, popadla kámen a křikla na mě: „Stój, Němče psotný!“

7

Protože jsem nemohl rozeznat, kdo to vlastně je a co mi to povídá, jen jsem tiše řekl: „Nech si to.“

A ze skalky to na mě křiklo: „Jakú to řečí mekčeš, cizokrajeníne desieti rohy zrohatalý?“ A napřáhlo to na mě ruku s velikým kamenem.

Teď už jsem určitě věděl, že na skalce stojí nějaký kluk v divných šatech. Zavolal jsem na něho: „Moc se nevytahuj, a radši si dojde domů pro kalhoty!“

Kluk v sukni zatřásl hlavou a ukázal prstem na mé kalhoty: „Na svůj šat hlédej, larvo bláznivá.“

Než jsem se nadál, zahodil kámen, seskočil ze skalky, ani se nezeptal, jestli se chci prát, a už mi seděl na prsou. Bil mě velikou silou a volal: „Daj Zikmundu!“

Když jsem se pral, bylo to vždycky s kluky v kalhotách. Teď mi seděl na prsou kluk v sukni, a ke všemu jsem mu nerozuměl ani slovo. Řekl jsem: „Milost.“

V tu chvíli mě pustil. Stál nade mnou a tvářil se pohrdavě. Vstal jsem a oprášil jsem si kalhoty.

„Počkej, až k nám přijdeš na Letnou!“ Hlavu jsem měl jasnější. Žižkováci asi dnes na oslavu bitvy na Vítkově pořádají letní karneval. A tenhle se mnou mluví nějakou tajnou řečí žižkovských kluků.

Sáhl jsem si na naražený nos a řekl jsem: „Tak já radši jdu.“

Sotva jsem udělal krok, křikl na mě: „Stój! Odvedu tě ke svým.“

Aby viděl, že taky znám tajnou řeč, odpověděl jsem: „Sceleryskve púrus! Ani mě nenapadne někam s tebou chodit.“

Sáhl do kožené taštičky, co mu visela u boku, vytáhl z ní tenký řemínek a v tu chvíli jsem měl svázané ruce. Konec řemíneků držel pevně v dlani a rozběhl se nahoru do stráně. Musel jsem běžet za ním. Od nohou se nám kutálely kameny a sypala hlína. Do obličeje mě šlehalo křoví.

Křikl jsem na něho: „Kam mě vlečeš? Počkej, ty si to odneseš!“

Řekl mi na to svou divnou řečí, že mě vede někam, kde si to pořádně odnesu já.

Vtom jsme ale vyběhli z křoví na volné místo, kde stojí velká socha Jana Žižky na koni. Kluk v sukni vykřikl, pustil řemínek a svalil se na zem. Schoval hlavu do rukou, jako by se něčeho strašně polekal, a šeptal: „Kúzla a mámenie!“

Děly se i jiné divné věci. Kam jen se kluk v sukni podíval, jako by tam viděl něco, co ještě nikdy nespatřil. Protíral si oči, ale nic mu to nebylo platné. A vtom šterbinou v křoví zahlídl tramvaj, co zrovna jela nahoru na Žižkov. Vykřikl: „Vé, vé, vóz bez koňov!“ A pak skočil za tlustý kaštan.

Už jsem věděl, že to asi žižkovský kluk nebude. Ukázal jsem mu, že mám prázdné dlaně, a šel jsem za ním pomalu ke kaštanu. Napřáhl proti mně ruku a poděšeně řekl: „Jsi-li Antikrist?“

Odpověděl jsem mu: „Kdepak, já jsem Jarda.“ (...) Byl jsem rád, že teď se bojí zas on mne. Pořád mi ale bylo divné, odkud a jak se sem dostal. Aby mi dobře rozuměl, pomalu jsem řekl: „Odkud jsi?“

„Ot srubóv.“ (...) Do Prahy se nejspíš dostal s nějakou výpravou a ztratil se. Abych mu ukázal, že to s ním myslím dobře, řekl jsem: „To se spraví. Ale nejdřív mi musíš říct, s kým jste přijeli do Prahy. Kdo vás vedl?“

Kluk v sukni zas chvíli mlčel, jako by se bál něco prozradit. Potom řekl: „Náš hejtman nejvyššie Jan Žižka.“

8

Chvíli jsem čekal, jestli se probudím. Ale on pořád stál u kaštanu. Zafoukal vítr a na prsou se mu rozhrnuly cípy divného límce, který měl kolem krku. Uviděl jsem červený kalich. Byl to husitský kluk.

práce – kluci, kteří sloužili, pomáhali u vojska; *profesor v. v.* – ve výslužbě; *Historia magistra vitae.* – Historie je učitelkou života.; *tabula rasa* – nepopsaná tabule (zde žák, který nic neumí); *Integer vitae, scelerisque purus.* – Člověk prostý a nevinný. (Horatius); *Aragonci* – vojsko z Aragonie – historické území na severu Španělska

ČTVRTEK, Václav. *Neuvěřitelná příhoda přáčete Leška.* 1. vyd. Praha: Albatros, 1975.

- 1) Co byl Lešek zač?
- 2) Kdy se potkal s Jardu? (Kdy se příběh odehrává?)
- 3) Co se ten den na Letenské pláni chystalo?
- 4) V čem byl Lešek oblečený?
- 5) Viděl Jindra skutečně to, co mu pan Hvozda ukazoval?
- 6) Proč to Jarda neviděl?
- 7) Jak bude příběh pokračovat?
- 8) K čemu jsou dobré příběhy zasazené do minulosti?
- 9) Co všechno se z tohoto příběhu o minulosti dovíš?

Řešení:

1) Husitský pomocník – práce.

2) 14. 7. na výročí bitvy na Vítkově (1420) – pravděpodobně r. 1970 (550 let)

3) Velká bitva – Zikmundovo vojsko se shromažďovalo za Prahou, hrstka husitů se opevnila na hoře Vítkov.

4) V suknici, delší košili (haleně), která se nosila přes kamaše, ne v sukni.

5) Ano, dokázal si to představit.

6) Nechtěl to vidět, nebavilo ho to, nezajímalo.

7) Pomohou mu zpátky do jeho doby.

8) Poučí nás, jak to v té době vypadalo, jací byli lidé... – aniž bychom pracně studovali učebnice.

9) Kde se bitva odehrála, kdo všechno se chystal na husity, jak se v té době mluvilo, oblékalo, některé zbraně...